

CYRYLICA ROSYJSKA

© Andrzej Wijas

LITERY PODOBNE W ALFABECIE ŁACIŃSKIM I CYRYLICY

cyrylica	alfabet łaciński
A a	A a
К к	K k
М м	M m
О о	O o
Т т <i>т</i>	T t

LITERY PODOBNE, ALE OZNACZAJĄCE RÓŻNE DŹWIĘKI

cyrylica	alfabet łaciński
B b	W w
E e	[je], ['e], [e], [jo], ['o], [o]
H h	N n
P p	R r
C c	S s
Y y	U u
X x	H h (Ch ch)

LITERY RÓŻNE

cyrylica	alfabet łaciński
Б б	B b
Г г г	G g
Д д <i>D d g</i>	D d
Ё ё	[jo], [’o], [o]
Ж ж	Ż ż
З з	Z z

LITERY RÓŻNE

cyrylica	alfabet łaciński
И и <i>u</i>	I i
Й й <i>ŷ</i>	J j
Л л	L l (Ł ł)
П п	P p
Ф ф	F f
Ц ц	C c
Ч ч	transkr.: CZ cz, wymowa [ć]

LITERY RÓŻNE

cyrylica	alfabet łaciński
Ш ш	Sz sz
Щ щ	transkr. SZCZ szcz, wym. [śś]
Ъ ъ	<i>twardy znak</i>
Ы ы	Y y
Ь ь	<i>miękki znak</i>
Э э	E e
Ю ю	[ju], [’u], [u]
Я я	[ja], [’a], [a]

SAMOGŁOSKI JOTOWANE

Е е	Ё ё	Ю ю	Я я
nazwa			
je	jo	ju	ja
na początku wyrazu, po samogłosce, po twardym i miękkim znaku wymowa zgodnie z nazwą			
po spółgłosce – oznaczają jej zmiękczenie, [j] się nie wymawia			
[’e]	[’o]	[’u]	[’a]
ш (sz), ж [ż], ц [c] są niemal zawsze twarde, wówczas samogłoski jotowane wymawiane są jak niejotowane			
[e]	[o]	[u]	[a]

ZNAKI

Ъ ъ	Ь ь
twardy znak	miękki znak
oddzielają spółgłoskę od następującej po niej samogłoski jotowanej, dzięki czemu wymawiane jest [j] pomiędzy nimi	
spółgłoska jest wymawiana twardo	spółgłoska jest wymawiana miękko
w starej ortografii był zapisywany po twardych spółgłoskach na końcu wyrazu, np.: онъ [on]	uwaga: л – [л'] ль – [л'ь]

PRZYKŁADY

brak znaku	twardy znak	miękki znak
НЮ	НЪЮ	НЬЮ
[ńu] (jak pol. [niu])	[nju]	[ńju]
пя		пья
[p'a] (jak pol. [pia])		[p'ja]
зе	зье	зье
[z'e]	[zje]	[z'je]
лө		льө / льо
[l'o]		[l'jo]

TRUDNIEJSZE PRZYPADKI WYMOWY

A a A a	występuje akanie, tzn. nieakcentowane a i o wymawiane są jednakowo i ulegają redukcji:
O o O o	<ul style="list-style-type: none">• na początku wyrazu i w pozycji przedakcentowej wymowa jak krótkie [a]• w pozostałych przypadkach wymowa jak bardzo zredukowane [a] – oznaczane jako [ə]
(1)	np.: молоко (mołoko) [mɐłakɔ], оборотень (oborotień) [abɐrat'eń], Караганда (Karaganda) [kɐrɐgandɐ], много (mnogo) [mnogɐ]

TRUDNIEJSZE PRZYPADKI WYMOWY

A a A a O o O o (2)	nieakcentowane o nie jest redukowane i jest wymawiane jak [o] w niektórych wyrazach zapożyczonych, np.: радио [ra <u>di</u> o], неореализм [ne <u>o</u> r'ealizm] lub [n'e <u>o</u> r'ealizm] czasem możliwe są dwa warianty wymowy, np.: поэт [p <u>o</u> et] lub [p <u>a</u> et]
---	---

TRUDNIEJSZE PRZYPADKI WYMOWY

В В W w	nie ulega ubezdźwięcznieniu w połączeniach typu КВ (kw), СВ (sw), ТВ (tw), ЦВ (cw) itp., por.: квант [kwant] vs. pol. kwant [kfant] свет [sw'et] vs. pol. świat [śf'at] твой [twoj] vs. pol. twój [tfuj] цвет [cw'et] vs. pol. cwibak [cfibak]
-------------------	---

TRUDNIEJSZE PRZYPADKI WYMOWY

<p>Г г G g</p>	<ul style="list-style-type: none">• w końcówkach dopełniacza typu -ого (-ogo), -его (-'ego) wymowa jak [w], np.: красного (krasnogo) [krasnə<u>w</u>ə], синего (siniego) [s`ińew<u>w</u>ə], его (jego) [jew<u>o</u>], того (togo) [taw<u>o</u>] uwaga: много (mnogo) [mnogə], ale: многoго (mnogogo) [mnogə<u>w</u>ə], строgo (strogo) [stro<u>g</u>ə], ale: стрoгого (strogogo) [stro<u>g</u>ə<u>w</u>ə]• niekiedy wymowa jak [ch]: лёгкий (liogkij) [l'ochkij], мягкий (miagkij) [m'achkij], бог (bog) [boch]• w niektórych wykrzyknikach – jak dźwięczne [h]: ого! (ogo!) [oh<u>o</u>!], ага! (aga!) [aha<u>a</u>!]
--------------------	--

TRUDNIEJSZE PRZYPADKI WYMOWY

Е е je	<ul style="list-style-type: none">• ë (jo) zazwyczaj nie jest zapisywane – jest zastępowane przez e (je)
Ё ё jo	<ul style="list-style-type: none">• ё musi być zapisywane tylko jeżeli z kontekstu nie można się domyślić prawidłowej wymowy (np. все [fs'e] vs. всё [fs'o]), jeśli wyraz jest rzadko używany (np. pochodzenia obcego), w książkach dla dzieci, podręcznikach, encyklopediach itp.
(1)	<ul style="list-style-type: none">• w związku z tym e (je) może być odczytane na 6 różnych sposobów – [je], ['e], [e], [jo], ['o], [o]: съестъ [s<u>j</u>est'], сестъ [s'<u>e</u>st'], шерсть (sz<u>e</u>rst') съемки [s<u>j</u>omki], семга [s'<u>o</u>mga], шепот (sz<u>o</u>pøt)

TRUDNIEJSZE PRZYPADKI WYMOWY

Е е je	<ul style="list-style-type: none">• ë jest zawsze akcentowane, z wyjątkiem słów złożonych (np. трёхэтажный [tr'ochetažnyj]) i niektórych wyrazów zapożyczonych
Ë ë jo	<ul style="list-style-type: none">• nieakcentowane e (je) może być zbliżone do [i] / [y] lub [ə], np.:
(2)	<p>еда – wymowa pomiędzy [j<u>e</u>da] a [j<u>i</u>da] жена – wymowa pomiędzy [ż<u>e</u>na] a [ż<u>y</u>na] <i>(dla uproszczenia nie uwzględniono tej właściwości na pozostałych slajdach)</i></p>

TRUDNIEJSZE PRZYPADKI WYMOWY

<p>Е е je Э э E e (1)</p>	<ul style="list-style-type: none">• e (je) może być wymawiane jak [e] (bez zmiękczenia poprzedzającej spółgłoski) także w wielu wyrazach zapożyczonych i pochodnych od nich (obowiązkowo lub opcjonalnie), np.: депо [depo] lub [d'epo], неореализм [neor'ealizm] lub [n'eor'ealizm], секс [seks], ale: сексуальный [s'eksualnyj] турне [turne]• niekiedy istnieją dwa warianty zapisu – z e (je) lub э (e), np.: карате / каратэ [kərate]
--	--

TRUDNIEJSZE PRZYPADKI WYMOWY

Е е je	<ul style="list-style-type: none">• słowo zapisane z е (je) może mieć odmienne znaczenie od słowa zapisanego z э (e), np.: метр [m'etr] – metr ale: мэтр [metr] – mistrz поет (поёт) [pajot] – (on/ona) śpiewa ale: поэт [poet] lub [paet] – poeta
Э э	
Е е	
(2)	

TRUDNIEJSZE PRZYPADKI WYMOWY

Ж ж ż ż	są zwykle twarde, dlatego и (i) po nich wymawiane jest jak [y], е (je) – jak [e] (połączenia жж – żż , зж – zż można wymawiać twardo – jak [żż] lub bardzo miękko – jak [źź]), a pozostałe samogłoski jutowane pojawiają się tylko w zapożyczeniach i zwykle – choć nie zawsze – wymawiane są jak niejutowane, np.:
Ц ц c c	
Ш ш sz sz	
	живой [żywoj], жюри [żuri], шевелить [szew'elit'], парашют [paraszut], центр [centr], цирк [cyrk] ale: Коцюбинский [koc'ubinskij] (ukr. nazwisko), позже [pożże] lub [poźże], вожжи [wożży] lub [woźźi], дождь [doszt'] lub [dośś] (wyjątek)

TRUDNIEJSZE PRZYPADKI WYMOWY

З з

z z

С с

S s

nie ulegają tak silnemu zmiękczeniu jak w j. polskim, tzn. zmiękczonych [s'], [z'] **nie** należy wymawiać jak [ś], [ź], lecz jak w wyrazach sinus [s`inus], Zinaida [z`inaida], np.:

сеть [s`et'], сила [s`iła]

зелёный [z`el`onyj], зима [z`ima]

uwaga!

- jak długie [śś] wymawia się **щ**, a także opcjonalnie **ждь** (zd') w wyrazie дождь [doszt'] lub [dośś] (patrz poprzedni slajd)
- jak długie [źź] mogą opcjonalnie wymawiać się połączenia **жж** – źź, **зж** – zź (patrz poprzedni slajd)

TRUDNIEJSZE PRZYPADKI WYMOWY

И и i i	na początku wyrazu, jeżeli poprzedni wyraz kończył się na twardą spółgłoskę – wymawia się jak [y], np.: он и она [on y ana], от имени [at y m'eni], с Игорем [s y gər'em]
Л л l l ł ł	przed spółgłoskami i samogłoskami niejotowanymi z wyj. и (i) wymawia się jak polskie kresowe [ɫ] – pomiędzy zwykłym [ɫ] a twardym [l], np. лук [ɫuk] przed znakiem miękkim, samogłoskami jotowanymi oraz и (i) wymawia się jak miękkie [l'] (np. jak w wyrazie lipa), np.: пыль [pyl'], левый [l'ewyj], Литва [litwa]

TRUDNIEJSZE PRZYPADKI WYMOWY

Ч ч Cz cz	miętko – jak polskie [ć]
Щ щ Szcz szcz	miętko – jak polskie [śś] (długie) uwaga! podobnie wymawiane są także połączenia ЩЧ (szcz), СЧ (scz), ЖЧ (żcz)
Я я ja	nieakcentowane я (ja) może być zbliżone do [i] lub [ə], np.: часы [ćisy], язык [jizyk] <i>(dla uproszczenia nie uwzględniono tej właściwości na pozostałych slajdach)</i>

ALFABET ROSYJSKI

litera	wym.	nazwa	litera	wym.	nazwa	litera	wym.	nazwa
А а	a/ə	a	К к	k	k	Х х	ch	cha
Б б	b	be	Л л	l'/ł	eł	Ц ц	c	ce
В в	w	we	М м	m	em	Ч ч	ć	će
Г г	g/w/ ch/h	ge	Н н	n	en	Ш ш	sz	sza
Д д	d	de	О о	o/a/ə	o	Щ щ	śś	śśa
Е е	je/'e/e jo/'o/o	je	П п	p	pe	Ъ ъ	-	twiordyj znak
Ё ё	jo/'o/o	jo	Р р	r	er	Ы ы	y	y
Ж ж	ż	że	С с	s	es	Ь ь	-	miagkij znak
З з	z	ze	Т т	t	te	Э э	e	e obo- rotnoje
И и	i	i	У у	u	u	Ю ю	ju/'u/u	ju
Й й	j	i kratkoje	Ф ф	f	ef (fe)	Я я	ja/'a/a	ja